

RIIGIKOGU

9. istungjärk. **Protokoll nr. 218 (34).**

1923. a.

Sisu: 1. Päewakorra kinnitamine. — 2. Riigikohtu seaduse § 17 muutmise seadus — III lugemisel. Wastu wõetud. — 3. Seadus Eesti liitumise kohta Londoni rahvuswahelise raadiotelegraafi konventsiooniga — III lugemisel. Wastu wõetud. — 4. Seadus sõjariistadega ja laskemoonaga kauplemise üle peetawa kontrolli kohta käiwa konventsiooniga liitumise üle — III lugemisel. Wastu wõetud. — 5. Eesti wabariigi ja Ungari kuningriigi wahel tehtud kaubalepingu kinnitamise kohta mõne rahvuswahelise eraõiguse küsimuse korraldamiseks — III lugemisel. Wastu wõetud. — 7. Puulaewade ehitamise toetamise seadus — III lugemisel. Wastu wõetud. — 8. Riigikogu liigete tasu ja sõiduraha seadus — III lugemisel. Wastu wõetud. — 9. Tolliseadustik — III lugemisel. Wastu wõetud. — 10. Järgmise koosoleku määramine. — 11. Seadus tollikorralduse kohta — III lugemisel. Wastu wõetud. — 12. Õhusõidu seadus — II lugemisel. Wastu wõetud. 13. Õhu- ja jõuwankrite alalises ühenduses töökaitse-seaduste maksu- ja kahjutasu nõutamise korra äramääramise seadus — II lugemisel. Wastu wõetud. — 14. Riigi 1923 a. kulude lisaeelarwe nr. 1 — II lugemisel. Wastu wõetud. — 15. Loomataudide wastu wõitlemise seadus — I lugemisel. Wastu wõetud. — 16. Koosoleku lõpetamine.

Riigikogu koosolek 7. märtsil 1923 a. kell 5 p. l.

Kokku on tulnud 85 Riigikogu liiget. Koosolekut juhatab algul abiesimees **K. Wirma**, pärast esimees **K. Päts**.

Sekretääri kohal abisekretäär **J. Bergman**, hiljem abisekretäär **W. Pezold**.

Walitsuse looshis: Riigiwanem **J. Kukk**, rahaminister **G. Westel**, haridusminister **A. Weiderman**, siseminister **K. Einbund**, sõjaminister **J. Soots**, teedeminister **K. Ipsberg**.

Koosolek algab kell 5.40 min.

1. Päewakorra kinnitamine. Juhataja **K. Wirma**: Päewakord on Riigikogu liigetele kätte antud. Riigikogu juhatus poolt tuleb tähendada, et 9-das päewakorra-punktis on trükitud seadus tollikorralduse kohta — II lugemisel, tuleb lugeda III lugemisel. Päewakorra kohta ettepanekuid ei tehta. Loen päewakorra wastu wõetuks.

Riigikogu läheb I päewakorra-punkti juurde.

2. Riigikohtu seaduse § 17 muutmise seadus — III lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **J. Jaakson** (loeb): Riigikohtu seaduse § 17 muutmise seadus.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Jaakson** (loeb): Riigikohtu seaduse („Riigi Teataja“ nr. 82/83 — 1919 a. sead. nr. 164) § 17 p.p. d ja e ettenähtud ülemmäära 10.000 marga asemel tuleb lugeda 100.000 marka.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Seaduse sisu on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Asun seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Seadus on lõpuhääletamisel nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Jaakson**: Tähelepannes, et see seadus wäikene on ja et temas redaktsioonilisi parandusi olla ei wõi, siis panen ette teda wastu wõtta ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorra-punkti juurde.

3. Seadus Eesti liitumise kohta Londoni rahvuswahelise raadiotelegraafi konventsiooniga — III lugemisel. Wälisasjade komisjoni aruandja **J. Laidoner** (loeb): Seadus Eesti liitumise kohta Londoni rahvuswahelise raadiotelegraafi konventsiooniga.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Laidoner** (loeb): § 1. Liituda rahvusvahelise raadiotelegraafi konventsiooniga — Convention radio-télégraphique internationale — selle konventsiooni lõpuprotokolliga — Protocole final, ja täitmismäärustikuga — Règlement de service, mis juulikuu wiendamal päewal aastal ükstuhat üheksasada kaksteistkümmend Londonis tehtud, ning mille algtekst Briti walitsuse arhiivis alalhoidmiseks on deponeeritud.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Laidoner** (loeb): § 2. See seadus astub jõusse tema wastuwõtmisega.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega wastu wõetud. Panen selle seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on see seadus lõpuhääletamisel wastu wõetud.

Aruandja **J. Laidoner**: Arwesse wõttes, et see seadus on lühikene, shablooniline ratifitseerimise seadus teen ettepaneku seda seadust ilma redaktsiooni komisjoni kätte andmata maksma panna.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on see ettepanek wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

4. Seadus sõjariistadega ja laske- moonaga kauplemise üle peetawa kontrolli kohta käiwa konventsiooniga liitumise üle — III lugemisel.

Wälisasjade komisjoni aruandja **J. Laidoner** (loeb): Seadus sõjariistadega ja laske- moonaga kauplemise üle peetawa kontrolli kohta käiwa konventsiooniga liitumise üle.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Laidoner** (loeb): § 1. Liituda sõjariistadega ja laskemoonaga kauplemise üle peetawa kontrolli kohta käiwa konventsiooniga, mis Saint-Germain — en Laye's 10. sept. 1919 a. alla kirjutatud ja mille algtekst Prantsuse

wabariigi walitsuse arhiivides deponeeritud.

Konventsioon ühes eestikeelse tõlkega awaldatakse alljärgnewalt ühes käesolewa seadusega.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Laidoner** (loeb): § 2. See seadus astub jõusse tema wastuwõtmisega.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega wastu wõetud. Panen seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus lõpuhääletamisel wastu wõetud.

Aruandja **J. Laidoner**: Neil samadel põhjustel, kui eelmise seaduse juures, teen ettepaneku seda seadust wastu wõtta ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on see ettepanek wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

5. Eesti wabariigi ja Ungari kuningriigi wahel tehtud kaubalepingu kinnitamise seadus — III lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Jürman** (loeb): Eesti wabariigi ja Ungari kuningriigi wahel tehtud kaubalepingu kinnitamise seadus.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Jürman** (loeb): § 1. Kaubaleping Eesti ja Ungari wahel, tehtud Tallinnas 19. oktoobril 1922 a. tunnustatakse kinnitatuks.

Leping ühes eestikeelse tõlkega awaldatakse alljärgnewalt ühes käesolewa seadusega.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Jürman** (loeb): § 2. See seadus astub jõusse tema wastuwõtmisega.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Panen seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus lõpuhääletamisel wastu wõetud.

Aruandja **A. Jürman**: Teen ettepaneku seda seadust ilma redaktsiooni komisjoni andmata wastu wõtta.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on see ettepanek wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

6. Seadus Eesti, Läti ja Leedu wahelise lepingu kinnitamise kohta mõne rahwuswahelise eraõiguse küsimuse korraldamiseks — III lugemisel. Wälisasjade komisjoni aruandja **J. Laidoner** (loeb): Seadus Eesti, Läti ja Leedu wahelise lepingu kinnitamise kohta mõne rahwuswahelise eraõiguse küsimuse korraldamiseks.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Laidoner** (loeb): § 1. Eesti, Läti ja Leedu waheline leping mõne rahwuswahelise eraõiguse küsimuse korraldamiseks, mille algkiri nimetatud kolme riigi wolinikkude poolt Riias, kaheteistkümnendal juulil ükstuhat üheksasada kakskümmendüks alla kirjutatud, tunnustatakse kinnitatuks (ratifitseerituks).

Leping awaldatakse alljärgnewalt ühes selle seadusega.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Laidoner** (loeb): § 2. See seadus astub jõusse tema wastuwõtmisega.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Panen seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus lõpuhääletamisel wastu wõetud.

Aruandja **J. Laidoner**: Teen ettepaneku seda seadust wastu wõtta ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on see ettepanek wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

7. Puulaewade Rahaasjanduse ehitamise toetamise seadus andja H. Koch (loeb): — III lugemisel. Puulaewade ehitamise toetamise seadus.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **H. Koch** (loeb): § 1. Käesolewa seaduse alusel warustatakse laewaehitajaid laewaehituseks ja paranduseks tarwisminewa metsamaterjaaliga.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **H. Koch** (loeb): § 2. Metsaalad, mis sisaldawad peajasjalikult laewaehituseks kõlbulikka puid ja on soodsate laewaehituskohtade läheduses wõi wõimaldawad hõlbust metsamaterjalide wedu wõi parwetamist laewaehituse kohtadesse, samuti ka riigimaadel samasügustel kohtadel kaswawad laewaehituseks kõlbulikud tammed, kuulutatakse põllutööministri ettepanekul teedeministriga kokkuleppel Wabariigi Walituse poolt laewametsadeks wõi laewa-puudeks.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **H. Koch** (loeb): § 3. Laewametsade kasutamine ja järelwalwe jääb metsade peawalitsuse hooleks. Nende metsaalade raeringiks määratakse 140—160 aastat.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 3 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **H. Koch** (loeb): § 4. Laewametsadest müüakse selles seaduses ettenähtud korras laewaehituseks kõlbulikka puid ainult laewade ehitamiseks ja parandamiseks.

Kui laewametsadest raiumiseks määratud laewaehituseks kõlbulikud puud wiie aasta jooksul laewaehitajate poolt ostmata jääwad, wõib neid puud müüa harilikus korras ka teisteks otstarweteks.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 4 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja H. Koch (loeb): § 5. Ei jätku laewaehituskoha ligidal olewatest laewametsadest puud laewade ehitamiseks, siin on laewaehitajatel õigus selles seaduses ettenähtud korras osta üksikuid puud ka harilikudelt metsalankidelt.

Eriliseks otstarbeks tarwilikka puud, nagu mastipuid, wõib metsade peawalitsus laewaehitajatele müüa ka wäljaspool aasta raielankisid.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 5 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja H. Koch (loeb): § 6. Laewaehitajad peawad iga aasta 1. juuniks esitama mereasjanduse peawalitsusele palwe ühes andmetega laewade ehitamise ja parandamise kohta, milleks nad sama aasta sügisel metsamaterjaale tarwitawad, ära tähendades, kust metskon-nast, kui palju ja missugustes mõõtudes nad metsamaterjaale tarwitawad.

Märkus: Erijuhtumistel wõib laewade remonteerimiseks ja ehituste lõpetamiseks puude saamise palweid wastu wõtta ka hiljem selles paragrahwis ettenähtud tähtajast.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse, loetakse hääli.) § 6 on poolt saanud 9 häält, wastu 14. Sellega on § 6 tagasi lükatud.

Aruandja H. Koch (loeb): § 7. Laewaehitajate poolt esitatud andmete põhjal, kui need mereasjanduse peawalitsuse poolt otstarbekohased ja tõenäolised leitakse olewat, wõetakse mereasjanduse peawalitsuse poolt laewad ehitada kawatsetawate laewade nimekirja ja antakse nende ehitamiseks luba. Ühtlasi antakse laewaehitajatele tunnistused, mille põhjal metsade peawalitsus tarwiliku arwu puude wäljaandmiseks korralduse teeb kohalikkude metsaülemate kaudu. Kui laewaehitaja poolt tähendatud metskon-nas tarwilikku materjaali ei ole, wõimaldab metsade peawalitsus metsamaterjaali saamise mõnest teisest raioonist.

Märkus. Järelwalwe selle paragrahwi põhjal saadud metsamaterjaalide tarbekohase tarwitamise üle pannakse mereasjanduse peawalitsuse peale.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Enamus on wastu. (A. Piip (töer.): Palun ära lugeda.) (Hääletatakse, loetakse hääli.) Paragrahwi poolt on antud 16 häält, wastu 21. Sellega on § 7 tagasi lükatud.

Aruandja H. Koch (loeb): § 8. Metsamaterjaali laewade ehitamiseks ja parandamiseks antakse kindlate alandatud hindadega, mis määratakse iga aasta Wabariigi Walitsuse poolt põllutööministri ettepanekul kokkuleppel teedeministriga, ja kuulutatakse wälja „Riigi Teatajas“ enne 1. maid.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Enamus on wastu. (Wahelhüüded: Ära lugeda.) (Hääletatakse, loetakse hääli.) Poolt on antud 21 häält, wastu 21 häält. Sellega on § 8 tagasi lükatud.

Aruandja H. Koch (loeb): § 9. §§ 2 ja 5 tähendatud laewametsadest raiumiseks määratud, kuid laewaehituseks märkimata puud müüb metsade peawalitsus riigi metsamüügi kohta makswatel üldistel tingimustel. Laewaehitajate poolt aastalankidelt ostetud puud tulewad wälja wedada hiljemalt 15. weebruariks.

Märkus. Erijuhtumistel wõib metsade peawalitsus wäljaweo tähtaega pikendada.

A. Hint (töer.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Siin tulewad niisugused imelikud asjad ilmsiks, et tähtsamad paragrahwid seadusest wälja heidetakse. Mina ei saa aru, mis sellega kätte saada tahetakse. Kui oletame, et meil on mere-riik, et meie peame laewandust edendama, siis peaks meie käesolewa seaduseelnõu poolt olema, sest just sellega tahetakse laewaehitajatele abiks olla, laewamaterjaali andmise puhul. Mina ei saa aru, missugustel põhjendustel siin käed üles tõsteti nende paragrahwide wastu, kuna samad wastuhääletajad alati rõhutawad, et mereasjandust peab ikkagi edendama ja tõstma.

§ 9 on ette nähtud, et metsamaterjaali wedu peab lõpetatud olema 15. weebruariks. Mina li lugemisel tõin ette motiive, mil põhjal laewaehitajad sellest takista-

tud on. Ei saa nii wara wäljawedu lõpetada, eriti teede suhtes, sest kunni weebuarikuuni tihtilugu ei olegi saaniteed ja paari nädalaga ei jõuta laewa tarwisminevaid materiaale wälja wedada. Il lugemisel tegin ettepaneku seda tähtaega pikendada 1. aprillini. Märkuses on küll ette nähtud, et metsade peawalitsus wõib seda wäljaweotähtaega pikendada, kuid see märkus kõneleb wähe. Igatahes tuleks igal üksikul palwekiri sisse anda ja need wõtaksid wäga palju aega asjaarutamiseks, kas tähtaega pikendatakse wõi ei. Palju lihtsam oleks, kui meie tähtaega pikendaksime kunni 1. aprillini, siis jääks kõik see paberipahn, mis tarwitatakse palwekirjadeks, ära ja takistused oleks eemaldatud. Sellepärast kordan oma Il lugemisel tehtud ettepanekut.

Juhataja K. Wirma: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja H. Koch: Ei tarwita.

Juhataja K. Wirma: Rkl. Hint'i poolt on paranduse ettepanek tehtud, § 9 lõpus „15. weebuariks“ asemel wõtta „1. aprilliks.“ Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Mulle näib, et enamus on wastu. (Wahelhüüe: Ära luge da!) (Hääletatakse, loetakse hääli.) Ettepaneku poolt on 24 häält ja wastu 13 häält, sellega on parandus wastu wõetud. Panen nüüd § 9 parandatud kujul hääletamisele. (Hääletatakse, loetakse hääli.) Paragrahwi poolt on 33 ja wastu 12 häält, sellega on § 9 wastu wõetud.

Aruandja H. Koch (loeb): § 10. Metsade peawalitsuse poolt wäljaantud metsa eest maksawad laewaehitajad üldistel tingimustel $\frac{3}{4}$ hinda raiepileti wäljaandmisel ja $\frac{1}{4}$ enne materiaale wäljawedu. Kui müüdüd metsa eest $\frac{1}{4}$ hinda on ära maksetud, aga laewaehitaja ei jõua ülejäänud $\frac{3}{4}$ enne materiaale wäljawedu ära maksta, wõib tema kirjalikult põhjendatud palwel metsade peawalitsus lubada materiaali laewaehituse kohale wedada ja ehituseks tarwitada enne wõlgnewa osa tasumist. Wõlgnew osa tuleb tasuda kõige hiljemalt s. a. 15. detsembriks, mil wäljawedu lubatud.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 10 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja H. Koch (loeb): § 11. Kui müüdüd puudest on enam kui 5%

seest mädad, antakse wigaste puude asemel uued wõi kui see wõimatu — maksatakse raha tagasi. Neil juhtumistel tehakse asja üle kohaliku metsaülema poolt akt ja wigased puud jääwad metsade peawalitsuse kasutada.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 11 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja H. Koch (loeb): § 12. Kui laewaehituseks kõlbulik metsamaterjal, mis selle seaduse põhjal laewaehitajatele müüdüd, mõneks muuks otstarbeks tarwitatakse, siis nõutakse laewaehitajalt wastuwaidlemata korras sisse kindla hinna (§ 8) ja turuhinna kümnekordne wahe.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 12 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja H. Koch (loeb): § 13. Enne 12. aastat, arwates laewa esimesest mereleminekust, wõib selle seaduse põhjal saadud metsamaterjalist ehitatud laewu müüa Eesti kodanikkudele wõi seltsidele ainult mereasjanduse peawalitsuse loal, wäljamaa kodanikkudele wõi seltsidele — Wabariigi Walitsuse loal, kusjuures wiimasel korral Wabariigi Walitsusel on õigus laewamüüjalt nõuda metsamaterjali eest makstud kindla hinna ja raiepileti wäljaandmise päewase (§ 10) turuhinna wahe.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 13 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja H. Koch (loeb): § 14. Laewaehitajatele antakse laewaehituse materiaale wedamisel riigi raudteel ja riigi laewadel kunni 50% hinnaalandust Wabariigi Walitsuse poolt teedeministri ettepanekul kinnitatud tariifide järele.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 14 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja H. Koch (loeb): § 15. Põllutööministril on õigus kokkuleppel teedeministriga wälja anda määrusi selle seaduse tarwitamise kohta.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 15 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Panen seaduse lõpuhääletamisele. Hääletamise motiivide kohta on sõna rkl. Laidoner'il.

J. Laidoner (põl.): Põllumeeste Riigikogu rühma nimel on mul au järgmist teatada. Põllumeeste rühm asub seisukohal, et puulaewade ehitamist tuleb tingimata toetada aga küsimus on veel lahiline, kas seda tuleb toetada otsekohe sellekohaste pikaajaliste laenude näol, nii nagu seda toonitas komisjonis metsade peawalitsuse esitaja, wõi tuleb seda teha natuuras, sellekohaseid metsi ja puid andes, alandatud hindadega. Teisest küljest see seadus ei wasta mitte meie arwamisele. Siin on öeldud näituseks, et ka üksikud tammed, tähendab üksikud puud, kui nad on soodsate laewaehituse kohtade läheduses ja wõimaldawat parwetamist, kuulutatakse laewapuudeks. Meie arwamise järele on tamm niisugune puu, et teda igalt poolt maksab wedada, ta kannatab väga hästi wäljawedu. Ja nüüd, kui riigimaadel üksikuid tammesid hakatakse nimetama laewametsadeks wõi laewapuudeks, kui nüüd juba on sekeldusi rentnikkude ja metsade peawalitsuse wahel, siis tulewad veel suuremad sekeldused üksikute tammede kohta, kui iga maatüki peal neid isemoodi hindama hakatakse. Meie arusaamise järele ei ole see seadus sarnasel kujul kuidagi wastuwõetaw. Juba komisjonis juhtisin ma tähelpanu selle peale, kuid tema sai siiski seal wastu wõetud. Praegusel silmapilgul seda seadust nõnda wastu wõtta peab põllumeeste rühm mitte wõimalikuks, sellepeale waatamata, et ta põhimõttelikult selle poolt on, et puulaewu on tarwis ehitada ja nende ehitust toetada. Põllumeeste rühma nimel teatan, et ta saab selle seaduse wastu hääletama.

Juhataja K. Wirma: Hääletamise motiivide kohta on sõna rkl. Tõnisson'il. (J. Tõnisson (rhw.): *Eitarwita!*) Sõna on rkl. Kerem'il hääletamise motiivide kohta.

A. Kerem (rhw.): Austatud Riigikogu liikmed! Eesti rahwaerakonna Riigikogu rühm ei ole mitte põhimõttelikult selle seaduse wastu, kuid praegu ei paista see seadus meile mitte küllalt ajanõuetele wastaw ja sellepärast ei saa meie seaduse poolt, tema wäljakujunenud kuul hääletada.

Juhataja K. Wirma: Sõna on hääletamise motiivide kohta rkl. Piip'il.

A. Piip (tõer.): Austatud Riigikogu liikmed! Ma ei tahtnud mitte selle seaduse kohta sõna wõtta, seda enam, et II luge-

misel lubatud parandused ära jäiwad. Kuid nüüd kujunes asi hoopis ootamata kombel isesugusena wälja, see seadus sai mitme punkti wäljajätmisega iseäralise ilme. Lubage, et ma hääletamise motiividenä seaduseelnõu kohta paar märkust teen.

Esiteks ma tähendan, et neil, kes selle seaduse wastu on kõnelenud, on terwe rea arusaamatustega tegemist. Arwati, et siin luuakse mingisugune uus laewametsade kawa, elustatakse Peetri seadus jne. Unustatakse aga ära, et praegune seadus toob kitsendusi sisse olewasse seadusesse, et mitte metsade peawalitsus neid laewametsi luua ei wõi, nagu warem, waid seda tehakse Wabariigi Walitsuse poolt. Lubage, ma loen ustaw lesnoi § 147 eestikeelses tõlkes ette: „Maakorralduse ja põllutöö peawalitsus hoolitseb selle eest, et kroonumetsadest saaks laewametsad — „korabelnõija roshitshi“ — wälja eraldatud, kes oma metsade omaduste ja pinna poolt selleks erilisel kõlbulised, ilma et ta selle juures tähele paneks wõimalikku kroonumetsa tulude wähenemist.“ See on praegu maksew ja need laewametsad on ka olemas.

Teiseks rkl. härra Laidoner kõneles tammede kohta, et need olla laewaehituse puudeks kuulutatud, mis olla wastuwõetaw. Kuid tamm on juba laewaehituse puuks kuulutatud praegu olewa metsaseaduse § 152 järele. Käesolew seadus kitsendab seda mõistet selles mõttes, et laewaehituse puudeks kuulutatakse laewaehituse kohtade ligidal olewad metsad, aga mitte üle maa olewad tammed. Mina ei hakka siin teiste küsimuste juures peatama, pean aga ütleva seda, et meie laewaehitus on tõesti kõige waesem laps meie riigis...

Juhataja K. Wirma: Rkl. Piip, Teie kõneag on möödas.

A. Piip (tõer.): ... ei ole mitte ette näha, et selleks krediiti antaks ja sellepärast on wäikeseks toetuseks laewandusele seda seadust wastu wõtta, mispärast meie tema poolt hääletame.

Juhataja K. Wirma: Faktiliseks märkuseks on sõna rkl. Johanson'il.

L. Johanson (sd.): Austatud Riigikogu liikmed! Härra Laidoner, awaldades põllumeeste rühma seisukohta hääletamise puhul, tähendas, et ka komisjonis olnud põllumeeste rühma esitajad selle

seaduse wasta. Mina kuulun ka rahaasjanduse komisjoni ja minul on väga hästi meeles seaduse arutamine, niisamuti on see meeles ka teistel liigetel, kelle käest mina järele olen küsinud, ja sellepärast kindlasti tean, et komisjonis ei härra Laidoner ega ükski teine põllumeeste rühma liige selle seaduse wastu ei rääkinud. Ja kui seda siin nüüd tõendamata tullakse, siis loen mina enesel õiguse olewat faktilise märkusena siin ütelda, et see mitte nii ei olnud. (J. Laidoner (põl.): Aga kes rääkis tammede wastu?) Tammedest rääkisin muu hulgas ka mina. (J. Laidoner (põl.): Mina rääkisin seda.)

Juhataja **K. Wirma**: Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus lõpuhääletamisele wastu võetud. (Wahelhüüe: Ära lugeda!) (Hääletatakse, loetakse hääli.) Seaduse poolt on 40 häält, wastu 16 — sellega on seadus lõpuhääletamisel wastu võetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

8. Riigikogu liigete tasu ja sõiduraha seadus — III lugemisel. Kodukorra komisjoni aruandja **A. Tupits** (loeb): Riigikogu liigete tasu ja sõiduraha seadus.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega wastu võetud.

Aruandja **A. Tupits** (loeb): § 1. Riigikogu liigē saab kuutasu ühe kolmandiku ($\frac{1}{3}$) osa suuruses ministri palgamäärast.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega wastu võetud.

Aruandja **A. Tupits** (loeb): § 2. Riigikogu esimees saab kuutasu Riigiwanema palga suuruses ja peale selle antakse temale riigi poolt korter.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega wastu võetud.

Aruandja **A. Tupits** (loeb): § 3. Riigikogu juhatus ja komisjonide ning alamkomisjonide koosolekutest osawõtmise ja komisjoni koosolekute juhatamise ja tegeliku sekretäri kohuste täit-

mise eest ning aruandmise eest komisjonis ja Riigikogus, maksetakse Riigikogu liigetele lisatasu.

Riigikogu juhatus liigetele maksetakse erilist lisatasu.

Need lisatasud määratakse kindlaks Riigikogu kodukorras ja nende kogusumma kuus üksikule Riigikogu liikmele ei tohi olla kõrgem, kui poolteistkordne ja Riigikogu juhatus liikmele kahekordne summa § 1-ses tähendatud kuutasust.

Märkus 1. Riigikogu esimees ei saa käesolewas paragrahwis ettenähtud lisatasusid.

Märkus 2. Neil kordadel, kus komisjoni aruandja ülesande täitmiseks erilist ja põhjalikku eeltööd tarwis läheb, võib Riigikogu juhatus komisjoni ettepanekul aruandja lisatasu kunni kahekordse määrani tõsta § 1. tähendatud kuutasust.

J. Hünerson (põl.): Teen ettepaneku § 3 esimesel lugemisel wastuwõetud kujul wastu võtta, see on ilma rkl. Kerem'i parandusteta II lugemisel, siis kõlaks § 3 järgmiselt: „§ 3. Riigikogu juhatus ja komisjonide ning alamkomisjonide koosolekutest osawõtmise ja komisjoni koosolekute juhatamise ja tegeliku sekretäri kohuste täitmise eest ning aruandmise eest komisjonis ja Riigikogus maksetakse Riigikogu liigetele lisatasu. Riigikogu juhatus liigetele maksetakse erilist lisatasu. Need lisatasud määratakse kindlaks Riigikogu kodukorras ja nende kogusumma kuus üksikule Riigikogu wõi tema juhatus liikmele ei tohi olla kõrgem, kui poolteistkordne summa § 1-ses tähendatud kuutasust.“

Märkus. Riigikogu esimees ei saa käesolewas paragrahwis ettenähtud lisatasusid.“

Juhataja **K. Wirma**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **A. Tupits**: Täheandan, et § 3. esimesel lugemisel wastuwõetud kuu on järgmine: Riigikogu juhatus ja komisjonide ning alamkomisjonide koosolekutest osawõtmise ja komisjoni koosolekute juhatamise ja tegeliku sekretäri kohuste täitmise eest ning aruandmise eest komisjonis ja Riigikogus maksetakse Riigikogu liigetele lisatasu. Riigikogu juhatus liigetele maksetakse erilist lisatasu. Need lisatasud määratakse kindlaks Riigikogu kodukorras ja nende kogusumma kuus üksikule Riigikogu wõi

tema juhatuse liikmele ei tohi olla kõrgem kui poolteistkordne summa § 1 tähendatud kuutasust. Märkus 1. wõeti I lugemisel wastu. Märkus 2. tuli härra Kerem'i poolt, mis on järgmine: „Neil kordadel, kus komisjoni aruandja ülesande täitmiseks erilist ja põhialikku eeltööd tarwis läheb, wõib Riigikogu juhatuse komisjoni ettepanekul aruandja lisatasu kunni kahekordse määrani tõsta § 1. tähendatud kuutasust.“ Lugu seisab selles, et härra Kerem'i poolt II lugemisel tehtud ettepaneku järele, mis ka wastu wõeti, Riigikogu juhatuse liigete palga ülemmäär wõiks tõusta 36.000 margani kuus, kuna I lugemisel see ülemmäär wõis olla 30.000 marka. Teine härra Kerem'i parandus, mis II lugemisel wastu wõeti, oli see, et Riigikogu liikme kõige suurem kuutasu, kui temal põhjaliku eeltööga tegemist on aruandja ülesande täitmises, wõiks tõusta kunni 36.000 margani kuus ja see on ülemmäär, kuna I lugemisel oli see ülemmäär 30.000 marka.

Juhataja **K. Wirma**: Rkl. Hünerson'i poolt on ettepanek tehtud, et need parandused, mis härra Kerem'i poolt II lugemisel tehtud ja ka wastu wõetud on, saaksid ära muudetud ja et § 3 saaks sel kujul wastu wõetud, nagu ta I lugemisel ette kanti. Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Rkl. Hünerson'i ettepanek on nähtawa enamusega wastu wõetud. (J. Tõnison (rhw.): Kuidas, lugeda ära, palju neid seal on.) (Hääletatakse, loetakse hääli.) Ettepanek on poolt saanud 46 häält, wastu — 9, sellega wastu wõetud. Palun neid, kes on § 3 wastuwõtmise poolt, kätt üles tõsta. (Hääletatakse.) § 3 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Tupits** (loeb): § 4. Riigikogu liigetal on õigus maksuta sõita kõigil riigi piiris olewatel raudteedel Riigikogu liikme kaarti ettenäitamisel esimese klassi sõitja õigusega, samuti ka Eesti wetes alalist ühendust pidawatel riigilaewadel.

Märkus. Magamisplatsi saamiseks tuleb Riigikogu liigetal makswate määruste järele käia.

J. Hünerson (põl.): Teen ettepaneku § 4 I lugemisel wastuwõetud kujul wastu wõtta, nii, nagu ta II lugemisel esitati.

A. Jõeäär (sd.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! § 4 wõeti II lugemisel wastu sarnases redaktsioonis, et tema järele õigus on Riigikogu liigetal maksuta sõita kõigil riigi piirides olewatel raudteedel, kui ka riigi laewadel. Kuid meil on ka Riigikogu liikmeid, kes asuwad raudteejaamast, wõi laewa väljasõidu kohast kaugel ja kellel tuleb kulusid kanda selleks, et... (O. Strandman (tõer.): Igas waksalis woorimehed walmis!) Jah, aga kui teie elate 100 wersta jaamast eemal, kuidas teie siis sinna saate? (O. Strandman (tõer.): Siis autod wälja!) Kahjuks ei ole need autod mitte igas jaamas walmis ja kui nad seal ka walmis on, siis tuleb igitahes ka nende autosõitude eest maksta. Kuna aga nüüd see seadus annab wõimaluse maksuta ainult raudteedel ja laewadel sõita, siis ei saa kahjuks teistmoodi waksali juurde, kui omal kulul ja mina arwan, see ei ole mitte õiglane. Saaremaal on meil pool aastat sarnane seisukord, et ei saa laewaga ega sõiduga kusagile. (O. Strandman (tõer.): Siis aeroplaaniga!) Noh, härra Strandman, miks Teie ei teinud II lugemisel sarnast ettepanekut, et aeroplaanidel sõit prii oleks, siis ei oleks minul waja olnud paranduse ettepanekuga esineda. Kui sarnane redaktsioon alles jääks, siis oleks terve maakonna saadikud sarnasesse seisukorda pandud, et nemad, kui tahaksid Riigikogu istungile sõita, seda omal kulul peaksid tegema. Sõit hobustega, näituseks Kuressaarest Haapsaluni läheb rohkem maksma, kui raudteel Petserist Tallinnani. Teisel lugemisel ei ole wastawat parandust mitte tehtud ja nüüd wõiks sellest ainult sel teel wälja saada, kui § 4. esimeseks lõikeks wõtta II lugemisel wäljajäetud kodukorra komisjoni redaktsioon: Riigikogu liigetele maksetakse sõiduraha oma walimisringkonnast Riigikogu istungjärgule ja tagasi. Ja teiseks lõikeks jääks II lugemisel wastuwõetud § 4 ilma parandusteta. Sest kui Riigikogu liige raudteel sõidab maksuta, siis tema seda ju arwesse panna kuidagi ei saa. Ta wõib arwe ette panna ainult tegelikkude kulude üle kunni raudteejaamani, ja kui temal on prii pilet raudteel, siis arusaadaw, et see mingisugust arwet ei nõua. Selle tõttu panen mina ette § 4. esimeseks lõikeks wõtta II lugemisel wäljajäetud § 4. kodukorra komisjoni redaktsioonis ja teiseks lõikeks — II lugemisel wastuwõetud § 4 ilma muudatusteta. Need kumbki

üksteist ei sega ja wõiwad mõlemad wastu wõetud saada.

K. Ast (sd.): Tahaksin õige lühidalt ainult mõned sõnad härra Hünerson'i ettepaneku kohta öelda, et § 4 sellel kujul, kuidas ta II lugemisel wastu wõeti, wälja jääks. See tähendab nimelt seda, et Riigikogu liigetel ei oleks mitte priisõidu õigust raudteel. Lugu seisab aga selles, et üleaarne kartus on, nagu wõiks sada Riigikogu liiget raudteed korruga nii koorjata, et teistele sõitjatele ruumi ei jääks, ehk jälle, et selle eesõiguse andmine sajal Riigikogu liikmele nii suurte tagajärgedega oleks, et mingisugune tuntaw puudujääk wõiks tulla teedeministeeriumi eelarwes. Pidage meeles, austatud härrad, esiteks seda, et meie nüüd oleme maksnud igale Riigikogu liikmele esimese klassi taksi järele sõiduraha igale sesoonile tulemise puhul ja sesoonilt ärasõitmise eest. See teeb ka kaunis kena summa-kese. Teiseks, pidage meeles, et suurem osa parlamente, kes Euroopas leiduwad, on oma esitajatele wõi saadikutele tarwilikuks leidnud olewat prii sõitu wõimaldada. Meie teame seda Soomest, teame seda Lätist, teame seda Prantsusmaalt ja teame seda ka Inglismaalt. Edasi ma pole saanud teateid muretseda. (M. Martna (sd.): Saksamaa wõite julgesti juurde öelda.) Minul ei ole selle kohta teateid, aga kui minu seltimeses Martna seda kinnitab, siis wõib seda uskuda. Mina ei saa nüüd kuidagi wiisi aru, miks Eesti seda enesele lubada ei wõi. On öeldud niiwiisi, et Eesti on ju pisikene riik ja sada prii sõitjat oleks liiga tuntaw. Aga pidage nüüd meeles, et Eestis on ka wastawalt raudteewõrk hoopis harwem, kui teistes kultuurriikides ja peale selle on raudteed nii lühikesed, et kui meie need kaks asjaolu arwesse wõtame, siis tuleb ikka seesama wõrrand wälja, mis mujalgi riikides walitseb. See hõlbustaks aga Riigikogu liigetele wäga tuntawal määral oma kohusetäitmist. Ja ainult selles teadmises, et ka Eestis parlamentaarne elu wälja kujunema peab ja et ka Eestis parlamendiliikmed tulewikus mitte ainult nime poolest seda ei ole, waid et nemad ka sisuliselt seda oleks, ja et nemad siis ka oma ametikutse wäärilised oleks, mitte ainult nime poolest, selles teadmises soowitame meie igatahes hääletada § 4. wastuwõtmise poolt.

Juhataja K. Wirma: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja A. Tupits: Kuna see ettepanek, mis härra Hünerson tegi, ka ühtlasi komisjoni algettepanek on, siis wõin mina seda komisjoni nimel toetada. Mis aga härra Jõeäär'i ettepanekusse puutub, siis sünnitaks see ainult segadust kui ta wastu saaks wõetud. Sest paragrahwi esimene lõige räägib sellest, et Riigikogu liigetele maksetakse sõiduraha oma walimisringkonnast Tallinna ja tagasi, ja teine lõige — sellest, et Riigikogu liikmetele antakse prii sõit niihästi raudteel kui ka laewadel. Mis raha peab siis nüüd Riigikogu liigetele weel peale prii sõidu andma? Sellest ei saa tõepoolest aru. Sellepärast soowitan neid ettepanekuid lahus hääletada.

Juhataja K. Wirma: Rkl. Hünerson'i poolt on ettepanek § 4. I lugemisel wastuwõetud kujul, see on — järgmiselt wastu wõtta: „Riigikogu liigetele maksetakse sõiduraha oma walimisringkonnast Riigikogu istungjärgule ja tagasi.“

Rkl. Jõeäär'i poolt on ettepanek § 4. esimeseks lõikeks wõtta § 4. kodukorra komisjoni redaktsioonis — see osa läheb rkl. Hünerson'i ettepanekuga ühte; teiseks lõikeks wõtta § 4 II lugemisel wastuwõetud kujul.

Asun hääletamisele. Kes on selle poolt, et esimeseks lõikeks saaks wastu wõetud järgmine osa: „Riigikogu liigetele maksetakse sõiduraha oma walimisringkonnast Riigikogu istungjärgule ja tagasi“ (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on see wastu wõetud. Kes on selle poolt, et paragrahwi teiseks lõikeks wõetakse osa, mis II lugemisel wastu wõeti? (Hääletatakse, loetakse hääli.) Ettepaneku poolt on 26 häält, wastu 33 häält, — sellega on ettepanek tagasi lükatud.

Panen § 4. muudetud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 4 wastu wõetud.

Aruandja A. Tupits (loeb): § 5. Riigikogu liigetele, kelle alaline asukoht wäljaspool Tallinna, maksetakse korteriraha, mille suurus määratakse kindlaks Riigikogu kodukorras.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 5 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja A. Tupits (loeb): § 6. Riigikogu määrab oma kodukorras, mis-

sugused Riigikogu liigete koosolekutest puudumised wabandamatuteks loetakse ja kui suured mahaarwamised tasust nende eest tehakse.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 6 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Tupits** (loeb): § 7. Käesolew seadus hakkab maksma uue Riigikogu wolituste algusega ja tema maksmahakkamisega kaotab oma maksuuse Asutawa Kogu poolt 11. detsembril 1920 a. wastuwõetud seadus Riigikogu liigete tasu ja sõiduraha kohta („Riigi Teataja“ nr. 3 — 1921 a.).

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 7 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Panen seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus lõpuhääletamisel wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

9. Tolliseadustik Tolliseadustiku komisjoni aruandja **J. Parik** (loeb): Tolliseadustik.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Seaduse pealkiri on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Parik** (kannab ette seaduse I osa, §§ 1—43, parandused — weerg 2124—2125, II lugemisel wastuwõetud kujul, weerg 2114—2124).

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) I osa on nähtawa enamusega wastu wõetud.

(Juhatama hakkab esimees **K. Päts**.)

Aruandja **J. Parik** (kannab ette seaduse II osa ühes lisadega, §§ 44—165, parandused weerg 2189, II lugemisel wastuwõetud kujul, weerg 2126—2188).

Juhataja **K. Päts**: (Hääletatakse.) II osa ühes lisadega on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Kuulutan waheaja.

Waheaeg algab kell 7.30 min.

Peale waheaga jätkub koosolek kell 7.40 min.

Koosolekut juhatab esimees **K. Päts**.

Sekretääri kohal abisekretäär **J. Bergman**.

Aruandja **J. Parik** (kannab ette seaduse III osa ühes lisadega, §§ 166—294, II lugemisel wastuwõetud kujul, weerg 2189—2238).

Juhataja **K. Päts**: (Hääletatakse.) III osa ühes lisadega on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Parik** (kannab ette IV osa ühes lisadega, §§ 295—392, II lugemisel wastuwõetud kujul, weerg 2239—2269).

Juhataja **K. Päts**: (Hääletatakse.) IV osa ühes lisaga on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Parik** (kannab ette V osa ühes lisaga, §§ 393—401 parandus weerg 2273—2274, II lugemisel wastuwõetud kujul, weerg 2269—2273).

Juhataja **K. Päts**: (Hääletatakse.) V osa ühes lisaga on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Parik** (kannab ette VI osa, §§ 402—418, II lugemisel wastuwõetud kujul, weerg 2274—2277).

Juhataja **K. Päts**: (Hääletatakse.) VI osa on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Parik** (kannab ette VII osa, §§ 419—459, II lugemisel wastuwõetud kujul, weerg 2278—2291).

Juhataja **K. Päts**: (Hääletatakse.) VII osa on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Peale kolmandat lugemist asun seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Seadus on lõpuhääletamisel nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Parik**: Silmas pidades, et tolliseadustiku komisjoni wiimastel koosolekutel ka redaktsiooni komisjoni liikmed on wiibinud, panen ette tolliseadustikku wastu wõtta ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja **K. Päts**: (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Korra kohta on sõna Riigikogu abiesimehel härra Wirma'l.

10. Järgmise Abiesimees **K. Wirma**: Juhatusel koosoleku määramine. ettepaneku määrata koosolek homme hommikul kell 11, põhjendades sellega, et kella 10. peale

on määratud wanematekogu koosolek. Homme on kawatsusel ära pidada kaks koosolekut. Kuid teist koosolekut ei maksa mitte praegu kindlaks määrata, ta oleneb sellest ära, kuidas tööga walmis jõutakse.

Päewakorda tuleks wõtta järgmised küsimused:

1) Rkl. O. Liigand'i küsimine põllutööministrile ühispiimatalitustele riiklise toetuse andmise kohta.

2) Rkl. P. Keerdo küsimine Wabariigi Walitsusele endistelt mõisatööstistelt maa ärawõtmise kohta.

3) Iseseiswa sotsialistliku töölispartei Riigikogu rühma arupärimise-ettepanek põllutööministrile Sürgawere mõisast wäljaantud kohtade edasirentimise kohta.

4) Eesti sotsiaaldemokraatliku tööliste partei Riigikogu rühma arupärimise-ettepanek Wabariigi Walitsusele sihtwaranduste asjus.

5) Trükiseadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

6) Karistumäärused trükiseaduse, awalikkude ettekannete seaduse ja raamatukaupluste ning awalikkude lugemistubade awamise seaduse rikkumise asjus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

7) Jõuwankritel reisijate ja kraamiweo kestwa ühenduse sisseseadmise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

8) Sõjaajal kaitsewägede majapidamises tekkinud kahjude riigi kanda wõtmise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

9) Sõjaministeeriumile suurtükiwäe poligooni asutamiseks tarwilikkude maatükkide wõõrandamise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

10) Seadus üldise arweseaduse muutmise kohta — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

11) Kalameeste riiklise laenu seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

12) Eesti sordiparanduse seltsi riiklise laenu seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

13) Kaubandus - tööstusministeeriumi riigiwaranduste osakonna likwideerimise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

14) Tsiwiil kohtupidamise seaduse muutmise seadus pärandusasjus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

15) Eesti punaseristi seltsile mängukaartide walmistamise ainuõiguse andmise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

16) Ridalepa ja Agasilla külade waheliseks teeks maawõõrandamise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

17) Puulaewade ehitamise toetamise seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

18) Riigikogu liigete tasu ja sõiduraha seadus — redaktsiooni komisjoni ettepanek.

Ja edasi käesolewa koosoleku päewakorra läbiwõtmata seadused wastawatel lugemistel.

Juhataja **K. Päts**: On ettepanek tehtud järgmise koosoleku aja ja päewakorra kohta. Asun hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

11. Seadus Tolliseadustiku tollikorralduse kohta **J. Parik** (loeb): Seadus — III lugemisel.

Juhataja **K. Päts**: (Hääletatakse.) Seaduse pealkiri on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Parik** (loeb): § 1. Riigikogu poolt 7. märtsil 1923 a. wastu wõetud tolliseadustiku maksmahakamise kuupäewa määrab kindlaks rahaminister, sellest „Riigi Teatajas“ vähemalt kolm kuud enne seda kuulutades.

Juhataja **K. Päts**: (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Parik** (loeb): § 2. § 1-ses tähendatud tähtajast arwates, kuid tingimisega; mis § 3-s on ette nähtud:

a) tühistatakse ajutise walitsuse poolt 25. märtsil 1919 a. wastu wõetud tollikorralduse kohta käiwa seaduse punkt 2-ga („Riigi Teataja“ nr. 21 — 1919 a.) juhtnõörina maksmapandud endise Wene riigi tolliseadus ühes Eestis wäljaantud täiendawate seadustega ja määrustega tollikorralduse kohta, mis uuele tolliseadustikule ei wasta, nimelt: Seadusandliku delegatsiooni poolt 13. septembril 1919 a. wastu wõetud seadus tolliseaduse § 1156 muutmise kohta („Riigi Teataja“ nr. 70 — 1919 a.); ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal Wabariigi Walitsuse poolt 17. jaanuaril 1920 a. wastu wõetud määrusest laewa sõidulubade maksu suurendamise kohta punkt 3 („Riigi Teataja“ nr. 12/13

— 1920 a.); ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal Wabariigi Walitsuse poolt 6. septembril 1920 a. wastuwõetud seadusest kaupade, toiduainete ja loomade wäljaweo kohta 10-werstalisse maarippa ja üle riigi piiri — §§ 2, 7, 8—15, 18 ja 22 (esimene osa) ja niisama §§ 1, 16, 19 ja 20 sedawõrd, kui nad kaupade üle piiri wäljaweosse puutuwad („Riigi Teataja“ nr. 155/156 — 1920 a.); ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal Wabariigi Walitsuse poolt 8. juunil 1921 a. wastuwõetud seadus tolliseaduse täiendamise ja muutmise kohta („Riigi Teataja“ nr. 49/50 — 1921 a.) ja selle seaduse põhjal rahaministri poolt ühes kaubandus-tööstusministriga 8. weebruari 1922 a. wäljaantud määrus wäljamaalt sissetoodud ja transiidina läbi Eesti territooriumi wäljaweetawate ehk wäljamaale tagasisaadetawate kaupade kohta („Riigi Teataja“ nr. 19 — 1922 a.);

b) tühistatakse aktsiisi seadustiku § 1109 (endise Wene riigi seaduste kogu köide V);

c) wäljendatakse järgmiselt kriminaal kohtupidamise seaduse § 1124 lisa jagu I: „Otsekohesele tolliametkonna otsustamisele alluwad: a) tollimääruste rikkumise eest trahwide pealepanemine ja keelatud kaupade konfiskeerimiste äramääramine tolliseadustiku §§ 402—418 ettenähtud kordadel ja b) salakauba wedamise asjus trahwide pealepanemine ja konfiskeerimiste äramääramine tolliseadustiku §§ 440, 443, 444-b ja 449 ettenähtud juhtumistel.“

d) tühistatakse kriminaal kohtupidamise seaduse §§ 1125°, 1174 ja 1175.

Märkus. Seaduse 21. oktoobrist 1920 a. („Riigi Teataja“ nr. 183/184 — 1920 a.) ettenähtud kergendused endise Wene riigi osadest tulewate Eesti kodakondsust opteerinud isikute koduste asjade läbilaskmise kohta — jääwad ajutiselt makswaks, kuni tühistamiseni eriseadusega.

Juhataja **K. Päts**: (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Parik** (loeb): § 3. Kinnitatud uus tolliseadustik pannakse maksma, § 1-ses ettenähtud tähtajast arwates, ainult uute tollioperatsioonide jaoks. Kõikide kaupade kohta, mis on sisse toodud Eestisse ehk tollikorraldusse Eestist wäljawedamiseks üle antud enne seda tähtaega, niisama ka üldse kõikide tolliasjade kohta, mis on alustatud enne seda tähtaega, tulewad tarwitusele wõtta

endised seadused ja määrused — kuni nende kaupade lõpuliku wäljalaskmiseni tollikorraldusest wõi tähendatud tolliasjade likwideerimiseni.

Juhataja **K. Päts**: (Hääletatakse.) § 3 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Asun seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Seadus on lõpuhääletamisel nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **J. Parik**: Teen ettepaneku seadust ilma redaktsiooni komisjoni andmata wastu wõtta, sest redaktsiooni komisjon on ta läbi waadanud.

Juhataja **K. Päts**: (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega wastu wõetud.

(Sekretääri kohale asub abisekretäär **W. Pezold**.)

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

12. Öhusõidu Üldise komisjoni aruandja **A. Anderson** (loeb): Öhusõidu seadus.

Juhataja **K. Päts**: (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Anderson** (loeb): § 1. Öhuühendust ja öhusõituseid reisijate ja igasuguse kraamiweo, samuti ka isiklikuks otstarbeks wõib korraldada ja teostada ainult walitsuse wõimude sellekohaste lubade järele.

Juhataja **K. Päts**: (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Anderson** (loeb): § 2. § 1-ses ettenähtud load antakse siseriigis ettewõetawate sõitude peale wälja teedeministeriumi poolt, kes loal lubasaaja kohustused, samuti ka tingimised, millele öhuühendus wastama peab, ära määrab.

Load öhuühenduse peale wäljamaaga antakse wälja Wabariigi Walitsuse korraldusel kokkukõlas wastawate konwentsioonidega.

Juhataja **K. Päts**: (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Anderkopp** (loeb): § 3. Tehniline järelwalwe õhuühenduste, õhusõitude ja selleks otstarbeks peetawate sõiduriistade üle pannakse teedeministri peale, kes kokkuleppel siseministriga selleks wastawad määrused wälja annab.

Juhataja **K. Päts**: (Hääletatakse.) § 3 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Anderkopp** (loeb): § 4. Järelwalwe heakorra ja julgeoleku suhtes pannakse siseministri peale, kes selleks kokkuleppel teedeministriga wastawad määrused wälja annab.

Juhataja **K. Päts**: (Hääletatakse.) § 4 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

13. **Õhu ja jõuwankrite alalises ühenduses töökaitse-seaduste maksuwuse ja kahjutasu nõutamise korra äramääramise seadus — II lugemisel.**

Üldise komisjoni aruandja **A. Anderkopp** (loeb): Õhu ja jõuwankrite alalises ühenduses töökaitse-seaduste maksuwuse ja kahjutasu nõutamise korra äramääramise seadus.

Juhataja **K. Päts**: (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Anderkopp** (loeb): § 1. Kõigi ettewõtete kohta, mille ülesandeks on alalise ühenduse pidamine jõuwankritel ja õhusõidu alal, on makswad tööstusseaduse (W. s. k. XI köide II jagu) §§ 541—771 sel juhtumisel, kui neis alaliselt vähemalt wiit töölist tarwitatakse.

L. Johanson (sd.): Ma teen ettepaneku wälja jätta § 1 wiimased sõnad „sel juhtumisel, kui neis alaliselt vähemalt wiit töölist tarwitatakse.“

Põhjendan seda sellega, et nii wanas töökaitse-seaduses, kui ka uues, mis ka Riigikogus käsil oli, on põhimõte maksmas, et kinnitada tulewad kõik töölised, selle peale waatamata, kui palju neid ettewõttes töötamas. Uues seaduse kawas, mis küll Riigikogus pooleli jäi, on see põhimõte selgesti läbi wiidud. Wanas seaduses on aga wõimalus jäetud ka neid tööasutusi nende paragrahwide alla arwata, kus on alla wiie inimese ametis. Kui nüüd meie

wastu wõtame selle paragrahwi lõpuosa, siis me toome teatud kitsenduse, mis täiesti ülearune näib olewat.

Juhataja **K. Päts**: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja **A. Anderkopp**: Komisjoni nimel ei saa mina selle ettepanekuga mitte ühineda. Kõige pealt ei ole ettepanud seaduseelnõu mitte komisjoni oma, waid tema on töö-hoolekandeministeeriumist teedeministri läbi komisjoni tulnud. Enne seda on mõlemad ministeeriumid asja kaalunud ja nähtawasti põhjalikult kaalunud. Tänane rkl. Johanson'i ettepanek on komisjonis arutuse all olnud. Seal arwati, et wäga raske oleks rkl. Johanson'i poolt soowitatud korda maksma panna. Seda ei luba meie olud. Kui meil tulewikus aga tahetakse laiendada töökaitse-seadusi ka nende ettewõtete peale, kus üks tööline on, siis määrab seda tulewane seadus ära, aga mitte praegune, kus ainult ühest laadist ettewõtete hulgas jutt on. Wõtame paar näitust. Tallinnas on alaline ühenduse pidamine näituseks pritsimaja ja Kadrioru wahel tramwai läbi. Seal on üksainukene juht, kes koos tööline, motorist, juht jne. Kuidas siin olla? Edasi, — autoühendus samas sihis. Kas tahetakse ka seal tööstuse kohta käiwaid määrusi töökaitse-alal maksma panna. Ja siis edasi woormehe ise? Kas ka tema kohta see ettepanek käima peaks? Kui mitte, — mis pärast siis auto wedu parem on kui woormehe oma. Selle ettepaneku kohaselt tuleks siis igat woormeest ja woormehe poissi kinnitada. Mis tööstus siis see aga on? Ja mis tööstuses töötajate töökaitse-seadust meie nõnda teeme? Komisjoni nimel ei saa ma sellepärast seda ettepanekut kuidagi wiisi toetada.

Juhataja **K. Päts**. Asun hääletamisele. Panen rkl. härra Johanson'i poolt tehtud paranduse hääletamisele, nimelt wälja jätta § 1 lõpus sõnad „sel juhtumisel, kui neis alaliselt vähemalt wiit töölist tarwitatakse.“ (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on see parandus tagasi lükatud. Panen § 1 hääletamisele. (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **A. Anderkopp** (loeb): § 2. Surma wõi terwise rikkumise juhtumiste puhul ettewõtetes, mille ülesandeks on alalise ühenduse pidamine jõu-

wankritel ja õhusõidu alal, sünnib kahjustasu nõutamine korras ja alustel, nagu see ette nähtud Wene seaduste kogu X köite § 683-as raudteede kohta.

Juhataja **K. Päts**: (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega wastu wõetud. Seega on see seadus II lugemisel wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

14. Riigi 1923 a. Rahaasjanduse kulude lisaeelarwe nr. 1 — II lugemisel. komisjoni aruandja **K. Wirma** (loeb): Riigi 1923 a. kulude lisaeelarwe nr. 1.

Juhataja **K. Päts**: (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **K. Wirma** (loeb): Erakorralised kulud. Teedeministeeriumi ptk. II. Riigiraudteede walitsus. § 10. Naroowa raudteesilla ehitustööde lõpetamiseks 21.682.300.— Kokku peatükk II 21.682.300.— Kokku teedeministeerium — 21.682.300.—

Juhataja **K. Päts**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on lisaeelarwe nr. 1 II lugemisel wastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

15. Loomataudide Terwishoiu wastu wõitlemise komisjoni aruandja M. Püüman: seadus — I lugemisel. Austatud Riigikogu liikmed! Käesolew

seaduseelnõu on esitatud Wabariigi Walitsuse poolt, terwishoiu komisjoni poolt läbi waadatud ja wastu wõetud. Sisulisi muudatusi ei ole komisjoni poolt tehtud, ainult üksikud paragrahwid, mis instruksiooni laadi, on välja jäetud, mida põllutöministeeriumil wõimalik on määrustena maksma panna. See seaduseelnõu on ka üldise komisjoni poolt läbi waadatud ja parandused, mis tema poolt tehtud, kannawad rohkem wormilist laadi. Mõned paragrahwid, mis praegumaks wates seadustes olemas, on üldise komisjoni poolt maha kustutatud ja mõned teised paragrahwid maks wate seadustega kooskõlla wiidud. Sellepärast wõin mina kõigi

nende parandustega terwishoiu komisjoni nimel ühineda. Käesolew seadus on meie olude ja praegusaja nõuetele wastawalt kokku seatud. Sennimaks wad Wene seadused neid nõudeid ei täida. Wene sellekohases seaduses käsitatakse korda, mis wõimaldab loomataudide wastu wõitlemist peaasjalikult liikuwates tapaloomade karjades, millel Wene oludes suur tähtsus, kuna see tähtsus meil puudub. Ka üksikute loomataudide wastu wõitlemise korraldus, mis Wene seaduses ette nähtud, on wäga wananenud; näituseks wõib Wene seaduse järele siberikatku ehk põrnataudi kätte surnud loomade korjuseid maha matta. Praegusel ajal nõutakse, et nende loomade korjused peawad ära põletatud saama. Meil tuleb iga aasta loomade seas umbes 100—120 põrnataudi juhtumist ette, ja see on seletataw sellega, et haiguseidud satuwad maapinda ja maapinnast wõiwad nad terwete loomadega kokku puutuda ja niimoodi haigust edasi anda. Ainukeseks abinõuks sellele haigusele tõkete tegemiseks on lõppenud loomade korjuse ärapõletamine. Ka mõned muud sellekohased muudatused on selles seaduses ette nähtud. Mis puutub üldse loomaterwishoiu korraldusse, siis, nagu teada, kuulus loomaterwishoid Wene seaduse järele siseministeeriumi alla. Koha peal üksikutes kubermangudes olid loomaterwishoiu järelwalwajaks weterinäär-inspektorid ühes punktiarstidega. Meil niisugust korraldust ei ole olemas. Ka Wene semstwod läksid keskkorraldustest mööda ja löid ise oma loomaterwishoiu korralduse loomaarsti jaoskondade kaudu, mis ka meil praegu olemas. See ei ole Wene seaduses mitte ette nähtud. Käesolewas seaduses on kõik need puudused kõrwaldatud ja sellepärast teen terwishoiu komisjoni nimel ettepaneku seda seadust I lugemisel wastu wõtta.

Juhataja **K. Päts**: (Hääletatakse.) Seadus on nähtawa enamusega I lugemisel wastu wõetud.

Aruandja **M. Püüman**: Teen ettepaneku selle seaduse I ja II lugemise wahel kolmepäewalisest tähtajast mitte kinni pidada.

Juhataja **K. Päts**: On ettepanek tehtud seaduse I ja II lugemise wahel kolmepäewalist tähtaega mitte pidada. Asun hääletamisele. (Hääletatakse.)

Nähtawa enamusega on ettepanek vastu wõetud.

(Wahelhüüe: Lõpetada!) On ettepanek tehtud koosoleku lõpetamise kohta. Asun hääletamisele. (Hääletatakse, loetakse hääli.) Ettepaneku

poolt on 23 Riigikogu liiget, vastu 10, — sellega on ettepanek vastu wõetud.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 10.15 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **K. Päts.**

Abiesimees **K. Wirma.**

Abisekretäär **J. Bergman.**

Abisekretäär **W. Pezold.**

